

Bir şiir yazdı faizden kurtuldu

İş Bankası tarihinin anlatıldığı kitapta, şair Ümit Yaşar Oğuzcan'ın, ana parasını ödediği kredi borcu faizini, dönemin genel müdürüne yazdığı şu dördükle sildirdiği ortaya çıktı:

*İnanın ki Ferit Bey anamız ağlamıştır
Ödiyelim diyerek bunca yıldır anayı,
İki çocuk babası şair Ümit Yaşar'dan
Bir emir buyurun da almasınlar babayı*

Ümit Yaşar Oğuzcan

NEDİM ŞENER

Atatürk'ün, koyduğu 250 bin lira sermaye ile 1924'te kurulan İş Bankası'nın 78 yıllık tarihi kitaplaştırıldı. Tarih Vakfı tarafından 'İş Bankası Tarihi' adıyla hazırlanan kitapta, bankanın yönetiminde, siyasetçi ve bürokratların yanı sıra sporcu ve şairlerin de bulunduğu belirtiliyor.

732 sayfalık kitapta şair Ümit Yaşar Oğuzcan'ın faiz yükünden bir şiir ile nasıl kurtulduğu da anlatılıyor. Kitapta, 1984 yılında Galata Kulesi'nden atlayarak intihar eden Oğuzcan dışında, ünlü 'Fahriye Abla' şiirinin yazarı Ahmet Muhip Dranas'ın da 1966 - 1972 döneminde banka Yönetim Kurulu Üyesi olduğu, Necip Fazıl Kısakürek ve Munis Faik Ozansoy'un ise bankada memur ola-

rak çalıştıkları belirtiliyor.

Kitapta bankacılık mesleğine Ankara'da, Osmanlı Bankası'nda başlayan Ümit Yaşar Oğuzcan'ın daha sonra İş Bankası'na geçtiği ve memur olarak Ankara, İstanbul ve Adana'da çalıştıktan sonra 1960'larda yayınevi kurmak için bankadan ayrılırken kredi kullandığı anlatılıyor.

Başarılı olamayan yayıncılık hayatı kısa süren Oğuzcan, daha sonra bankaya müşavir olur. Görevi sırasında da taksit bağlanan kredi borcunun ana parasını ödemeyi sürdürürken, biriken faizleri de ödemesi gerektiği iletilir.

Duruma fena halde kızan Oğuzcan, Genel Müdür Ferid Basmacı'ya, bankanın uygulamasını eleştiren bir şiir gönderiyor. Tek bir dördükle oluşan şiiri çok beğenen Basmacı, bankaya talimat vererek, şairi faiz yükünden kurtarıyor.

Atatürk, İnönü'ye her ay para vermiş

Kitapta, 1 nolu hesabın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ait olduğu İş Bankası'nda 2 nolu hesabın Atatürk adına açıldığı, bankada dört ayrı hesabı bulunan Atatürk'ün, özellikle 2 nolu hesaptan birçok kişiye düzenli olarak para verdiği belirtiliyor.

Kitaptaki bilgilere göre Atatürk'ün 1924 yılından ölümüne kadar geçen süre içinde her ay düzenli olarak para verdiği kişiler arasında silah arkadaşı İsmet İnönü de var. İlk önce aylık bin lira ödenen İnönü'nün aylığı 1929'da 2 bin liraya yükseltildi.

Araları açıkken bile ödendi

İnönü, Ekim 1937'ten itibaren ise Atatürk'ün hesabından her ay 3 bin lira aldı. Böylece Kasım 1938'e kadar aralarının açık olduğu dönemlerde dahi İsmet İnönü'ye Atatürk'ün hesabından toplam 365 bin 150 lira ödendi.

Ayrıca Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Atadan'a 1927 yılından ölümüne kadar her ay 200 lira ödendi. Atatürk'ün hesabında, vefat ettiğinde nemalandırılması banka yönetimince gerçekleştirilen 1.5 milyon liraya yakın para vardı.

Koç ve Sabancı, Varlık Vergisi için kredi aldı

İş Bankası'nın tarihinin ele alındığı kitapta tarihi gelişmelere de ışık tutuluyor. Bunlardan birisi de 1942'de uygulanan Varlık Vergisi olayı. Kitapta yer alan bilgilere göre Mersin, Adana, Ankara ve Tarsus'ta Varlık vergilerini ödeyebilmeleri için 25 kişiye kredi açıldı.

Hiç bir teminat göstermeden Halil Ali Bezmen 950 bin lira kredi aldı. Tarsus'ta Sadi Eliyemiş'e 700 bin lira, Mehmet ve Hasan Karamahmet'e 130 bin lira, İbrahim Behlil ve ortaklarına 300 bin, Ankara'dan Vehbi Koç ve Koç Ticaret'e 880 bin lira, Adana'dan Nuri Has'a 200 bin, H.Ömer Sabancı'ya da 150 bin lira kredi açıldı.

İş Bankası ayrıca 1943 yılında yine teminat ve ipotek karşılığın-

Bankanın kurucusu Celal Bayar ile vergi için bankadan kredi kullanan Hacı Ömer Sabancı 1952 yılında bir tren seyahatinde.

da 200 bin lira ile 1 milyon 60 lira arasında değişen miktarda yedi gayri müslime de kredi açtı.

Varlık Vergisi uygulamasıyla, kredi açtığı kişilerin zorlanacağını gören banka yönetimi, borçların kapatılması için müşterilerine ö-

deme kolaylığı sağlayacak bazı tedbirler aldı. Elllerinde devlet kâğıdı, Osmanlı Bankası hissesi bulunan borçlulardan, bu kıymetler, belli bir iskonto yapıldıktan sonra kredi borçlarını kapatmada kullanıldı.

İş Bankası'nın pehlivanları

6 - 7 Eylül olayları mevduat kaybettirdi

Kıbrıs sorununun Türkiye gündemini işgal ettiği 1955 yılının 6 Eylül günü İstanbul Ekspres adlı gazetede, Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalandığı haberi yayımlandı, İstanbul, tarihe geçen bir yağma ile karşı karşıya kalır. Yüksek öğrenim gençliğinin düzenlediği protesto yürüyüşü sırasında, özellikle Beyoğlu İstiklal Caddesi'ndeki Rum, Yahudi ve Ermeni Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının iş yerleri yağmalanır. İş yerleri hasar gören gayri müslimlerin çoğu İş Bankası müşterisidir. Bankanın o zamanki genel müdürü Üzeyir Avunduk başkanlığında 6 Eylül Hadiseleri'nde Zarar Görenlere Yardım Komitesi adıyla bir komite kurulur. Komite, zararların tespiti için İstanbul Ticaret Odası'nda bir başvuru masası kurar. 26 Eylül'den 15 Ekim'e kadar komiteye zarar gördüğünü bildirenlerin sayısı 4 bin 433'e kadar çıkar. Beyan edilen zarar miktarı ise 69 milyon 578 bin 744 liraya ulaşır. İş Bankası yönetimi olaylar üzerine bir de rapor hazırlar. Olayları izleyen 4 - 5 gün içinde bankalardan 93 milyon lira para çekildiği belirtildiği raporunda bunun 24.5 milyon lirasının İş Bankası'na ait olduğu ve bankanın büyük mevduat kaybına uğradığı belirtilir.

Yaşar Doğu

İş Bankası Tarihi'nde, bankada şair ve edibi-yatçıların dışında birçok ünlü sporcunun da çalıştığı bilgisine yer veriliyor. Kitapta yer alan bilgilere göre, dünya güreşine adını yazdıran şampiyonlardan Yaşar Erkan, Yaşar Doğu ve Çoban Mehmet (Mehmet Çoban) de bankada çalıştı.

Balkan ve Olimpiyat şampiyonlukları bulunan Yaşar Erkan, 1935 yılında 60 lira aylıkla depo memuru olarak işe başladı. 1943 yılında 80 lira maaş aldığı bankadan 'geçinemediği' gerekçesi ile ayrıldı. Yokluk içinde kalan Erkan,

altı yıl sonra geri dönmek istediye de bu girişimi sonuç vermedi.

1915 doğumlu olan ve Avrupa, Olimpiyat ve dünya şampiyonlukları kazanan ünlü güreşçi Yaşar Doğu da 45 lira maaş ile 1938 yılında bankada müstahdem olarak çalışmaya başladı.

1940 yılında ise istifa etti. Aktif güreş hayatını kapattığı 1952 yılında, yeniden bankanın kadrosuna alınan Doğu, iş devamsızlıktan dolayı istifa etmiş sayıldı.

Bir diğer milli güreşçi olan Mehmet Çoban ise depo memuru olarak girdiği İş Bankası'nda 33 yıl süreyle çalıştı.

İthal kumbara 1928'de geldi

Banka kurulmuş ancak tasarruf hesaplarının miktarı azdır. Toplam tasarruf hesabı tutarı 1 milyon 386 bin lirada kalan banka, 1928 yılında kampanya yapmaya karar verir. Hedef kısa sürede tasarruf tutarını 10 milyon liraya çıkarmaktır. Aynı yıl eylül ayında Avrupa'ya ısmarlanan,

üzerinde eski harfler bulunan ve halen de kullanılan meşhur metal kumbaralar Türkiye'ye getirilir. Kısa sürede kumbaralar tükenir. Kumbarayı ilk doldurup bankaya getiren ise Biga mebusu Şükrü Bey'in oğlu Süha Efendi olur. 1934 yılında dağıtılan kumbara sayısı 50 bine ulaşır.

